

Co-teaching og playful skoleudvikling – sammen forandrer vi skolens undervisningskultur

I det nationale skoleudviklingsprojekt Play@Heart anvendes co-teaching til kompetenceudvikling og kapacitetsopbygning af lærere og pædagogers praksis med legende tilgange til teknologiforståelse. Co-teachingens potentialer i forhold til at skabe professionel praksisudvikling og læring danner grobund for virkningsfuld og bæredygtig skoleudvikling, der skal forandre skolernes undervisningskultur. Artiklen giver et indblik i de foreløbige resultater og erfaringer.

Af Anne Brøndum Andersen, lektor hos UCN Act2learn Pædagogik og læring, og Lisbet Baad Pedersen, lektor hos UC SYD, Efter- og videreuddannelsen.

Under det nationale udviklingsfællesskab Playful Learning finder man skoleudviklingsprojektet Play@Heart. I et undersøgelsesfællesskab mellem landets 6 professionshøjskoler, 12 udvalgte folkeskoler og Lego Fonden udvikler og undersøger vi betydningen af legende tilgange til læring om og med teknologi. Vi anvender co-teaching som samarbejdsmetode og ramme for den fælles praksisudvikling og læring. Målet er kompetenceudvikling og kapacitetsopbygning, der på sigt kan forandre skolernes undervisningskultur. Artiklen er den første af to faglige artikler om dette udviklingsarbejde. Formålet med denne første artikel er at give et indblik i, hvordan vi konkret har grebet det an i praksis samt de erfaringer vi indtil videre har gjort os.

Vores afsæt for at skrive denne artikel er, at vi begge er konsulenter i projektet. Vi er ansat på hver vores professionshøjskole (UCN og UC SYD) og tilhører hver vores Play@Heart-konsulentteam. Alle landets seks professionshøjskoler har et konsulentteam tilknyttet projektet, som samarbejder på tværs i et nationalt udviklingsforum. Projektet er 3-årigt og blev igangsat i 2021.

Hver af de 12 deltagende skoler har et Play@Heart kapacitetsteam, der består af op til 6 deltids frikøbte lærere og pædagoger, og hvor 2 af de 6 kapacitetsteammedlemmer også fungerer som koordinatore i skolernes lokale projektarbejde og -forankring. Skolerne samarbejder parvist med hvert sit UC-konsulentteam. Play@heart tager som

↑ Eleverne oplever mere varieret undervisning, når deres lærere co-teacher omkring legende tilgange til teknologi.

sagt livtag med at udvikle skolernes gryende pædagogiske-didaktiske forståelser og praksisser med og om teknologi igennem legens kvaliteter. Og det kræver kollektiv kompetenceudvikling og kapacitetsopbygning fra øverste hylde!

Hvad er co-teaching, og hvordan kan det bidrage til skoleudvikling?

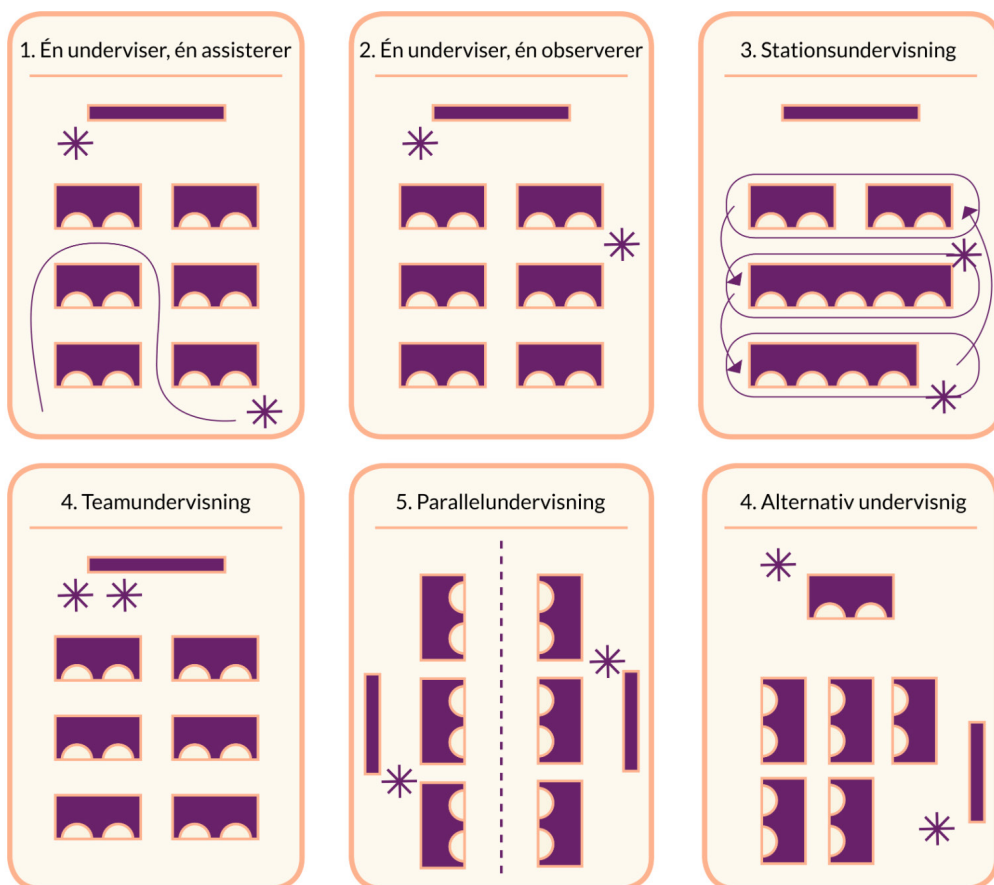
Co-teaching er ikke et nyt begreb i de danske folkeskoler, og selve optagetheden af samarbejdet i og udenfor klasseværelset har eksisteret længe. To hoveder tænker jo, som ordsproget siger, bedre end ét. Men opmærksomheden på co-teaching er i løbet af det sidste årti blevet større grundet et større fokus på inklusion, på kvaliteten af samarbejdet og effekten af samarbejdet for elevernes læring. Co-teaching defineres som en samarbejds- eller undervisningsform, hvor 2 professionelle sammen forbereder, gennemfører og evaluerer undervisningen (Murawski, 2003), med tyk streg under både forberedelse og evaluering! Det er ikke co-teaching, når 2 professionelle blot står sammen i klassen – det kræver *fælles* forberedelse og *fælles* evaluering. Når der anvendes et begreb som 'professionelle', skyldes det forskellige syn på, hvorvidt de professionelle skal være en almen- og speciallærer sammen (Friend, 2017), eller man udbreder begrebet til også at inkludere andre fagligheder som eksempelvis pædagoger, læringsvejledere og øvrige relevante professionelle fra skoleverdenen (Højholdt, 2018; 2020).

Co-teaching bliver ofte fremhævet som en særdeles brugbar samarbejdsmetode i den pædagogiske og didaktiske praksis med et formål om at øge elevers læring, bidrage til inklusion og variation i undervisningen. I den alment kendte litteratur om co-teaching (Friend, 2019, Højholdt, 2018; 2020, Murawski, 2021, Sunesen, 2021 m.fl.) henvises ofte til

→ Kilde: Styrelsen for
Undervisning og Kvalitet.

* = lærer ◐ = elev

6 strukturer, man kan anvende, når to professionelle sammen praktiserer co-teaching (EMU, 2022):

- Én underviser, én assisterer,
- Én underviser, én observerer,
- Teamundervisning,
- Parallelundervisning,
- Alternativ undervisning
- Stationsundervisning

Co-teaching kan sættes i relation til skoleprofessionelles professionelle læringsfællesskaber, hvor et vigtigt fokuspunkt er deprivatisering af praksis (Albrechtsen, 2013). Traditionelt set har lærere været relativt privatpraktiserende, imens vi de senere år har set en gradvist større vilje og åbenhed overfor at åbne klasseværelset mere op og samarbejde. Her handler det om at opbygge og udvikle samarbejdskulturen på skolen, til gavn for elevernes læring og trivsel.

Empirisk forskning peger på, at co-teaching har positiv effekt på elevers læring og trivsel, såvel højt begavede børn som børn med udfordringer (Friend, 2017; Hansen et al., 2020; 2022; Murawski, 2021). Metoden kan medvirke til at skabe deltagelsesmuligheder for alle elever og fremme inklusion. De positive resultater tilskrives ofte delingen af ekspertise og kompetencer mellem de professionelle. Co-teaching bringer forskellige fagligheder og kompetencer i spil og forbedrer og udvikler undervisningen.

Co-teaching i Play@Heart – vi har "hacket" konceptet

Valget af co-teaching som metode og tilgang til kompetenceudvikling og kapacitetsopbygning i Play@Heart har sit afsæt i dels ovenfor nævnte empiriske forskning, dels erfaringer fra andre større skoleudviklingsprojekter. En række kommuner (Gladsaxe Kommune, Horsens Kommune, Ballerup Kommune m.fl.) har således gjort sig erfaringer med pædagogisk og didaktisk udvikling gennem co-teaching som samarbejdsform (Brøner, 2018; EMU, 2022; Hansen et al., 2022). Erfaringer, der har været medvirkende til at inspirere vores skoleudviklingspraksis.

God co-teaching kan mere end gavne elevernes læring, øge inklusionen og bidrage til at skabe varieret undervisning. I Play@heart bidrager co-teachingen også til, at de professionelle får nye kompetencer til at imødekomme teknologiforståelse som en ny faglighed i folkeskolen og til at (gen)opdage legende læring. Projektet, og co-teaching som format, giver det pædagogiske personale regelmæssig mulighed for samarbejde, videndeling, fælles praksisudvikling og refleksion. Det skaber deprivatisering af praksis. Når co-teaching udføres som et ligeværdigt og værdsat samarbejde og er ramme- og ressourcesat af ledelsen, har det potentialet til at være en virkningsfuld faglig udviklingsmodel til kompetenceudvikling og kapacitetsopbygning, pædagogisk og didaktisk internt på skolen.

Et særligt opmærksomhedspunkt for os har i denne proces været ikke blot at implementere co-teaching efter samme faste skabelon på alle skoler. De 6 kendte co-teaching-strukturer matcher måske nok en traditionel klassestruktur, men er ikke nødvendigvis compatible med et playspace-miljø¹ eller for den sags skyld en play@heart-inspireret undervisningspraksis. Vi har derfor særligt fokus på at undersøge, hvordan co-teaching kan medvirke til at understøtte og kvalificere skoleudviklingen lokalt, med respekt for den enkelte skoles eksisterende praksis og kultur. Derfor er det helt essentielt, at denne udvikling sker i et samspil med dem, det hele handler om: de professionelle og deres elever.

For at undgå ensidig konceptualisering af co-teaching, har vi fra starten lagt op til, at man gerne måtte "hackle" konceptet. Da vi på et nationalt seminar for de 12 skolars ledere og kapacitetsteams i efteråret 2022 introducerede dem til co-teaching, præsenterede vi dem for begreber, strukturer m.m. og stillede dem derefter spørgsmålet: *Hvordan kan elementer fra co-teaching bringes i spil på jeres skoler? Hvad skal tilføjes, ændres, justeres og hackes?* Det kom der mange interessante refleksioner og drøftelser ud af. Som det næste skridt i processen blev de bedt om sammen at overveje: *Hvordan kan vi iværksætte co-teaching på vores skole? Hvad er målet med det, hvem skal gøre det, hvornår, hvordan – og hvordan evaluerer vi?* Spørgsmål, der kunne lede dem frem til kvalificerede svar på hvad, hvem, hvordan og hvorfor? Spørgsmål og svar, som vi efterfølgende har fokuseret på at realisere en praksis for derude på skolerne.

¹ Play@Heart-skolerne har alle fået etableret et såkaldt 'playspace', der danner rammen om et lokalt fysisk læringsmiljø, der kan understøtte en undervisningspraksis centreret omkring legende tilgange til teknologiforståelse (Stoltz, 2022).

Legende tilgange til teknologiforståelse

Med co-teaching som metode til kompetenceudvikling og udvikling af samarbejdskultur kan vi tage fat på den fælles udvikling af selve undervisningskulturen. Legende læring kræver, at de professionelle kan rammesætte børnecentreret undervisning med uforudsigelige processer og resultater, hvor der er plads til legens mange stemninger og elementer (Skovbjerg, 2016). Derfor eksperimenterer vi med at udvikle og praktisere undervisning, hvor de professionelle *faciliterer* læring mere end *instruerer* den, og hvor der er særligt fokus på relationer, motivation, kreativitet, sanser og leg. Det kræver undersøgende didaktiske tilgange, fremfor mere traditionelle didaktikker, hvilket for nogle kan virke som en større kulturforandring, væk fra målstyring, fastlåste årsplaner, traditionelle undervisningsmaterialer og lignende. Samtidig sigter Play@heart mod gryende forståelser for teknologi og fokuserer på, hvordan lærere og pædagoger kan undervise med og om teknologi, sådan at vi bedst muligt klæder vores børn og unge på til en fremtid, der kunne indeholde mere kreativitet, opfindsomhed og samarbejde omkring brug af teknologi, fx kodning, robotter og digital myndiggørelse.

En ny faglighed er på vej, og skinnerne er måske nok lagt af Tek-forsøget, hvor 46 folkeskoler afprøvede fagligheden og arbejdede ud fra 4 kompetenceområder; *computational tænkning, teknologisk handleevne, digital myndiggørelse og digital design og designprocesser* (UVM, 2021). I Play@heart er vi dog fortsat undersøgende på, hvordan denne faglighed kommer til udtryk og lægger måske andre eller helt nye skinner, der krydser Tek-forsøget. Den nye faglighed giver mange reaktioner på skolerne, hvor nogle helt naturligt er en smule angste og måske også lidt teknologiforskrækkede, og andre er glade optimister og synes, at man skal skynde sig med indførelse af fagligheden i skolen.

Legende læring og den komplekse og nødvendige faglighed omkring teknologi kalder på en særlig tilgang til kompetenceudvikling og kapacitetsopbygning. Det kalder på co-teaching, hvor de professionelle sammen kan gå på opdagelse i udviklingen af undervisning, og som giver mulighed for skiftende ledelse/følgeskab, de professionelle imellem, afhængig af viden, færdigheder og kompetencer (Alvesson & Blom, 2021). Fx et co-teaching samarbejde imellem hhv. en klasselærer og en lærer med særlig fagdidaktisk kompetence i forhold til teknologiforståelse. Her vil klasselæreren være i besiddelse af en særlig pædagogisk-didaktisk viden om den klasse, undervisningen tilrettelægges for, og kollegaen den nødvendige fagdidaktiske kompetence, der kræves for at tilrettelægge undervisning om og med teknologi. De to lærere kan således supplere og stilladser hinanden i deres indbyrdes kollaborative samarbejde om udvikling af undervisningen. Som med legen og teknologien i undervisningen af eleverne, skal kompetenceudviklingen og kapacitetsopbygningen også være præget af leg og teknologi, af undersøgende didaktiske tilgange og facilitering fremfor klassisk instruktion. Den skal være præget af uforudsigelighed, kreativitet, samarbejde og samskabte gryende forståelser. Derfor giver co-teaching god mening i Play@Heart.

↑ Selvom co-teaching primært har fokus på elevernes læring, så er der i Play@heart fokus på, hvad de professionelle skal lære sammen og af hinanden. Foto: Johnér

Co-teaching som redskab til kompetenceudvikling og kapacitetsopbygning

I Play@heart projektet anvender vi co-teaching på flere måder, nemlig både til kompetenceudvikling af skolernes kapacitetsteammedlemmer og til udbredelse og kapacitetsopbygning i forhold til alle medarbejderne på de 12 skoler.

Som kompetenceudvikling af kapacitetsteammedlemmerne er det UC-konsulenterne, der besøger skolerne og sammen med en medarbejder fra kapacitetsteamet på skolen planlægger, gennemfører og evaluerer undervisning med legende tilgange til teknologi. Her får vi UC-konsulenter også sved på panden, sommerfugle i maven og oplever glæden ved den umiddelbare feedback fra eleverne i undervisningen.

Derudover skal skolernes kapacitetsteammedlemmer også co-teache med egne kollegaer på skolen, hvor de sammen skal forberede, gennemføre og evaluere undervisning med legende tilgange til teknologi. Her bliver det til kapacitetsopbygning og kompetenceudvikling i forhold til alle skolens medarbejdere. Det er en omfattende proces, der foregår over en længere periode, afhængig af skolestørrelse og afhængig af den enkelte skoles eksisterende samarbejdskultur og - praksis. Nogle skoler har ikke arbejdet med co-teaching før og starter derfor nærmest helt fra scratch, og andre har indført "legeskamrerater", kolleger imellem, som deres lokale udtryk for co-teaching omkring legende tilgange til teknologi.

Fælles for de 2 co-teaching formater er ikke kun et fokus på elevernes læring, men også på, hvad de professionelle kan lære af at være 2 personer sammen om udviklingen af undervisningspraksis. I den forbindelse har vi været optaget af særligt tre spørgsmål:

- Hvad skal vi, som professionelle (både medarbejdere og UC-konsulenter), lære didaktisk og pædagogisk sammen ift. at udvikle undervisning med legende tilgange til teknologiforståelse?
- Hvorfor skal vi lære det?
- Hvordan lærer vi det sammen?

Besvarelsen af disse spørgsmål påvirker valget af co-teaching struktur i den konkrete undervisningssituation. Måske er der behov for, at én går forrest, og derfor benyttes co-teaching-strukturen "én underviser, én assisterer" eller "én underviser, én observerer". Andre eksempler er, hvor læreprocessen for de professionelle og eleverne er mere fri og undersøgende, og hvor man fx kan anvende parallel-, stations- eller alternativ undervisning som co-teaching struktur (Friend, 2019) – eller også udvikles en helt ny struktur, fordi den er meningsfuld ind i Play@Heart-kontekst.

Fokus på de professionelle læring kommer i særdeleshed til udtryk i den fælles forbedelse og evaluering, da de og vi her sammen får mulighed for at reflektere over, hvad vi lærte, hvad vi bøvlede med, hvad det gav af inspiration til egen praksis, og hvad der yderligere skal afprøves måske allerede i morgen i ens egen undervisning.

Hovedformålet med at bruge co-teaching i Play@Heart er videndeling og kapacitetsopbygning, der kan skabe grundlag for bæredygtig skoleudvikling. Dvs. vedvarende og positiv udvikling til gavn for de børn, unge og voksne der er i og omkring skolen, både nu og i fremtiden (Molbæk et al., 2020). De 12 skolars kapacitetsteams har siden projektets opstart arbejdet koncentreret i forhold til at udvikle deres undervisningspraksis. Over de 3 år som projektet varer, er det meningen, at arbejdet med undervisnings- og praksisudvikling skal skabe større og større ringe i vandet, og der er co-teaching en rigtig god metode i forhold til at arbejde med videndeling, samarbejde og kollektiv læring omkring praksisudvikling. Vigtigt at hæfte sig ved er dog stadig, at co-teaching praksis skal tilpasses den enkelte skole. Det bør som sagt ikke være et koncept, der ureflekteret forsøges implementeret ens på alle skoler. Kulturforandringen skal vokse nedefra og med høj grad af demokratisk medinddragelse af de professionelle. Gennem aktiv eksperimenteren, fælles erfaringsudveksling og refleksion skal den finde sin form lokalt.

Kompetenceudvikling tæt på praksis

Undervejs i den igangværende udviklingsproces er vi konkret undersøgende på, hvad co-teaching særligt kan ift. kompetenceudvikling og kapacitetsopbygning i Play@Heart, set i forhold til måske mere traditionelle skoleudviklingsprojekter. Undersøgelser, der indtil videre har haft afsæt i dels vores observationer i forbindelse med konkrete lokale skolebesøg, dels et mindre spørgeskema og kvalitative interviews med lærere/pædagoger. Her ser vi fx tegn på, at co-teaching til kompetenceudvikling af kapacitetsteamet, hvor UC-konsulenter er co-teachere, skaber øget motivation og læringsudbytte hos de professionelle. Vi ser tegn på, at de professionelle oplever en større tryghed ved at eksperimentere selv efterfølgende i egen undervisning og inddrage eksempelvis nye teknologier allerede dagen efter i en anden klasse.

” Det giver meget mere mening for mig, og jeg lærer meget mere om teknologierne ved at jeg er sammen med én og afprøver det ud fra min klasse og min årsplan. Konsulenterne er gode til at forstyrre og komme med nye teknologier, og så prøver vi det af sammen.

– fra interview med lærer fra kapacitetsteam, der har co-teachet med en UC-konsulent.

I co-teachingen mellem UC-konsulenterne og skolernes kapacitetsteams er der også eksempler på, at konsulenterne stilladserer metoder til forberedelse, gennemførelse og evaluering, som kapacitetsteamet efterfølgende selv kan tage med videre til deres co-teaching med andre kolleger på skolen.

I forhold til den kapacitetsopbygning, der centrerer sig omkring skolernes eget interne arbejde med co-teaching, ser vi tegn på, at co-teachingen lever op til intentionen og derfor er en farbar vej til hele skolens udvikling af legende tilgange til teknologiforståelse. Den nye teknologiforståelsesfaglighed og en legende tilgang til læring, oplever vi, kræver mod og det at turde kaste sig ud i uforudsigelighed og nye teknologier – her kan co-teaching med en kollega være både trygt, meningsfuldt og givende.

” Co-teaching med Silas fra kapacitetsteamet gav mig ro og tryghed til selv at lære noget om microbitten. Jeg ville ikke have turdet at tage den (microbitten) med i undervisningen selv. Jeg har altid back-up i Silas og kan se og inspireres af, hvordan han gør det. Nu er det ikke så farligt længere.

– fra interview med lærer, der har co-teachet med kollega fra kapacitetsteamet.

↑ Co-teaching skaber mod på at kaste sig ud i uforudsigelighed og sammen med eleverne fordybe sig i nye teknologier i undervisningen.

Afrunding

Forude ligger nu for os det videre arbejde med kapacitetsopbygning og forandring af undervisningskulturen på de 12 Play@Heart skoler, og vi ser frem til i den kommende tid at kunne indsamle endnu flere erfaringer og også konkrete data på, hvad, hvordan og hvorfor potentialet i netop co-teaching synes at være så stort, når det kommer til virkningsfuld og bæredygtig skoleudvikling, der bygger på legende tilgange til læring med og om teknologi.

Denne artikel har givet en kort introduktion til vores arbejde med co-teaching til kompetenceudvikling og kapacitetsopbygning i et konkret nationalt skoleudviklingsprojekt. Vi har fokuseret på at beskrive, hvordan vi har grebet det an i praksis, og hvilke erfaringer vi indtil videre har gjort os. Når det er sagt, så ligger der flere væsentlige og komplekse processer og lag i det at udvikle en co-teaching samarbejdskultur som led i et større skoleudviklingsprojekt – eksempelvis ledelsens rolle og betydning, rammer for tid og rum til co-teaching, interpersonelle relationer mellem de co-teachende, og det at være i en legende, eksperimenterende og teknologinysgerrig uforudsigelighed midt i en travl praksishverdag. Disse er temaer, som vi adresserer og uddyber i vores næste artikel om emnet.

Hvis du vil høre mere om co-teaching som redskab til videndeling og samarbejde om praksis- og skoleudvikling, så kontakt

Anne Brøndum Andersen på anba@ucnact2learn.dk

Lisbet Baad Pedersen på libp@ucsyd.dk

[Play@Heart | Playful Learning](#)

Referencer

- Albrechtsen, T.R.S. (2013). *Professionelle læringsfællesskaber – teamsamarbejde og undervisningsudvikling*. Dafolo.
- Alvesson, M. & Blom, M. (2021). Et alternativ til lederskab og følgeskab. I: K. Mellon (red.): *God ledelse*. Hans Reitzels Forlag.
- Brøner, R. (2018). Samvirke – en co-teaching inspireret tilgang til inkluderende læringsfællesskaber. I: *Liv i skolen*. 20. årg. Nr. 2. Aarhus: VIA University College.
- Børne- og Undervisningsministeriet (2021). *Forsøg med teknologiforståelse i folkeskolens obligatoriske undervisning. Slutevaluering. Forsøg med teknologiforståelse i folkeskolens obligatoriske undervisning (uvm.dk)*
- EMU (2022). *Tilrettelæg, gennemfør og evaluér co-teaching*. [Tilrettelæg, gennemfør og evaluér co-teaching | emu danmarks læringsportal](#)
- EMU (2022). *Tværfprofessionelt samarbejde giver nyt blik for elevernes og fællesskabets ressourcer*. [Tværfprofessionelt samarbejde giver nyt blik for elevernes og fællesskabets ressourcer | emu danmarks læringsportal](#)
- Friend, M. (2017). *Co-teaching i praksis - samarbejde om inkluderende læringsfællesskaber*. Dafolo.
- Hansen, J. H.; Jensen, C. R.; Molbæk, M.; & Schmidt, M. C. S. (2020). *Forskningsprojektet Approaching Inclusion: Samarbejdsprocesser om inklusion og eksklusion*. Københavns Professionshøjskole. <https://www.nubu.dk/forskning/projekter/approaching+inclusion>
- Hansen, J.H.; Brown, R. & Cordsen, R. (2022). *Implementering af Co-teaching. Følgeforskning af et kommunalt udviklingsprojekt*. Københavns Professionshøjskole. [Rapportskabelon KP Rød \(nubu.dk\)](#)
- Højholdt, A. (2018). *Co-teaching. Samarbejde om undervisning*. Hans Reitzels Forlag.
- Højholdt, A. (2020). *Co-teaching. Samarbejde om læring*. Hans Reitzels Forlag.
- Molbæk, M.; Hansen, J.H.; Jensen, C.R. & Schmidt, M.C.S. (2020): Professionelles samarbejde - en del af bæredygtig skoleudvikling? I: J. Garsdal (red.): *Bæredygtighed og bæredygtig udvikling: uddannelse, dannelse og fagdidaktik i skole, erhvervs- og professionsuddannelser*. Center for Innovation og Entreprenørskab, VIA University College.
- Murawski, W. (2003). *Co-teaching in the inclusive classroom*. Bellevue, WA: Bureau of Education and Research.
- Murawski, W. (2021). *Ledelse af co-teaching. Lær at lede co-teachingdansen: Ledelsesstrategier til bedre teampræstationer*. Dafolo.
- Skovbjerg, H.M. (2016). *Perspektiver på leg*. Forlaget Turbine Akademisk.
- Stoltz, K. (2022). *Rumkompasset*. Et praksisrettet designværktøj til udvikling af Playspaces. Danske Professionshøjskoler og LEGO Fonden. [Playspace-Artikel_final.pdf \(playful-learning.dk\)](#)
- Sunesen, M.S.K. (2021). *Co-teaching og mestring. Professionelt samarbejde om inklusion og læring i skolen*. Dansk Psykologisk Forlag.

